

ERASMIAANS

gymnasium

PWS Informatieboekje 2022-2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. De keuze van het onderwerp
3. Onderzoeksvoorstel
4. Onderzoek doen in stappen
5. De onderzoeksvraag
6. Het verslag
7. Bronverwijzing
8. Tijdplanning
9. Logboek
10. Beoordelingsformulieren per vak(gebied)

1. Inleiding

Voor je ligt het boekje dat je gaat helpen om je meesterstuk van je schoolopleiding op het Erasmiaans te schrijven: je profielwerkstuk. Dit werkstuk is een opstap naar het wetenschappelijk onderzoek dat je ook zult gaan doen op de universiteit. Je laat hierin zien zit dat je op een systematische manier onderzoek kunt doen. Belangrijk om van tevoren te weten is:

- Het PWS begint al tijdens de laatste maanden van de vijfde klas.
- Je maakt het PWS in koppels en je houdt dus ook een logboek bij van wanneer en hoe lang je werkt aan het PWS.
- Jullie kiezen een vak dat past bij jullie interesse en/of vervolgopleiding en dat in jullie rooster staat.
- Het cijfer voor je PWS is een geheel getal (geen decimaal).
- Het PWS is een SE-cijfer en wordt samengevoegd met het maatschappijleercijfer (ook een geheel getal) uit de vierde klas. Beide tellen 50% mee. Samen vormen ze één (combinatiecijfer) op je eindexamenlijst.
- Het PWS heeft een studielast van ongeveer 80 klokuren of meer (per persoon).

Dit boekje gaat in op hoe het profielwerkstuk er inhoudelijk uit moet zijn, het traject dat je gaat volgen van start tot inlevermoment en aan welke eisen het werkstuk moet voldoen. We wensen jullie veel succes en plezier bij het onderzoek dat jullie de komende maanden zullen uitvoeren.

2. De keuze van het onderwerp

Je begint dit project met de keuze van een onderwerp. Dit onderwerp sluit aan bij een vak waar je examen in doet. Een onderwerp voor het profielwerkstuk moet aansluiten bij je interesse of mogelijke studierichting en moet iets toevoegen aan de onderzoeken die al zijn gedaan. Het doel van wetenschappelijk onderzoek is namelijk het toevoegen van nieuwe informatie óf het weerleggen van resultaten uit eerder onderzoek in dat vakgebied.

Als je het zelf lastig vindt om iets te bedenken dan kan je je altijd aanmelden voor een schitterend project dat we al een aantal jaren in huis hebben: Erasmiaans Namen. Je kan dit ook doen als je echt veel liever alleen werkt. Een van de eisen van het profielwerkstuk is namelijk dat je het in duo's doet. Hieronder kan je lezen waar het project precies over gaat. Als je interesse hebt, kan je je melden bij meneer Melsert voor het uitgebreide handboek.

Erasmiaans Namen

1.1 Wie zijn de Erasmiaanse oorlogsslachtoffers?

Op de lijst met Erasmiaanse oorlogsslachtoffers staan 130 Erasmianen die omgebracht werden of omkwamen door oorlogshandelingen. Onder hen zijn 80 Joodse Erasmianen. Onder de andere gevallen zijn verzetsstrijders, krijgsgevangenen, militairen, burgers die omkwamen in Japanse interneringskampen, burgers die omkwamen bij bombardementen

en beschietingen, en twee speciale gevallen. Sinds 1946 zijn de Erasmiaanse oorlogsslachtoffers elk jaar rondom Dodenherdenking op school herdacht.

In bijlage 1 staan alle Erasmiaanse oorlogsslachtoffers die nu bekend zijn.

Alle mensen op de lijst waren Erasmiaan, net als jullie. Ze lazen en schreven in dezelfde schoolkrant. Ze zwoegden op Grieks, Latijn en wiskunde. Ze liepen door dezelfde gangen als jullie – of door de gangen van het vorige schoolgebouw, aan de Coolsingel. Sommige leerlingen kwamen uit gegoede families. Anderen kwamen uit families die een stuk minder welgesteld waren. Sommigen deden eindexamen op onze school, anderen haakten voortijdig af, door een verhuizing of anderszins. Allen waren Erasmiaan.

De leerlingen en oud-leerlingen van het Erasmiaans weten weinig van de Erasmiaanse oorlogsslachtoffers. Alleen hun namen komen eens per jaar voorbij; ze worden voorgelezen bij de jaarlijkse Dodenherdenking. Voor de leerlingen zijn het 'lege' namen. Namen zonder verhaal. Namen zonder betekenis. Maar achter elke naam zit een verhaal. De namen gaan pas leven wanneer de verhalen achter de namen bekend worden. Dan pas zullen de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog ten volle tot ons doordringen.

1.2 Wat is het project Erasmiaanse Namen?

Erasmiaanse Namen is een meerjarig educatief project waarbij leerlingen van het Erasmiaans Gymnasium zelf historisch onderzoek doen naar de oorlogsslachtoffers van hun eigen school. Leerlingen kunnen dit doen als verdiepingsactiviteit of in het kader van hun profielwerkstuk. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

Rondom de Dodenherdenking zullen de resultaten van jullie onderzoek op school worden tentoongesteld, samen met de namen van alle Erasmiaanse oorlogsslachtoffers. Je begeleider maakt op basis van jouw onderzoek een samenvatting voor de tentoonstelling.

De tentoonstelling Erasmiaanse Namen wordt elk jaar rondom Dodenherdenking opnieuw opgebouwd, steeds met nieuwe biografische gegevens uit het educatieve project.

'Echte' historisch onderzoekers zijn geïnteresseerd in ons project. Zo zijn de verhalen van eerdere onderzochte Erasmiaanse Namen opgenomen op websites als Westerbork Portretten, Joods Monument en Oorlogsbronnen. Enkele gerenommeerde wetenschappelijk onderzoekers hebben in hun boeken en artikelen geciteerd uit profielwerkstukken over Erasmiaanse Namen. Met Erasmiaanse Namen lever je dus echt een waardevolle bijdrage aan de wetenschap.

Erasmiaanse Namen is een project van Stichting Sanderling in samenwerking met het Erasmiaans Gymnasium. Initiatiefnemer was oud-leerling Anne Schram Ouweneel. Het project begon in 2021, dus 75 jaar na de eerste dodenherdenking. Dankzij Erasmiaanse Namen houden we de geschiedenis levend en kunnen we elk jaar stilstaan bij onze oorlogsslachtoffers. Er is een Joods spreekwoord: "Zolang je iemands naam noemt, wordt hij niet vergeten."

2 Welke Erasmiaanse Naam kies jij?

2.1 Hoeveel namen ga je onderzoeken?

Je gaat onderzoek doen naar één Erasmiaans oorlogsslachtoffer. Zo kun je diep ingaan op haar of zijn leven en hoef je je aandacht niet over twee oorlogsslachtoffers te verdelen. Is er over jouw oorlogsslachtoffer weinig te vinden? Dan kun je er altijd een tweede oorlogsslachtoffer bij nemen. Kies dan als tweede naam iemand die iets met de eerste persoon te maken heeft. Bijvoorbeeld mensen die familie van elkaar waren of mensen die in hetzelfde concentratiekamp zijn omgekomen. Dat scheelt je veel onderzoekswerk.

Werk je voor je profielwerkstuk samen met iemand anders? Kies ook dan allebei één naam, maar kies namen die iets met elkaar te maken hebben. Bijvoorbeeld twee leerlingen die beiden op het Joods Lyceum zaten, twee leerlingen die in hetzelfde kamp terecht kwamen of twee siblings (zussen en/of broers). Zo kunnen jullie samenwerken bij jullie onderzoek.

3. Onderzoeksvoorstel

Uiterlijk dinsdag 24 mei lever je een eerste onderzoeksvoorstel in. Voor dit onderzoeksvoorstel is een standaardformulier, waarop in elk geval de volgende zaken vermeld worden:

1. Namen + e-mailadressen van beide partners
2. Vak
3. Onderwerp, beschreven in minimaal 150 woorden.

Op basis van je onderzoeksvoorstel word je aan een begeleider toebedeeld. Dit gebeurt alleen als het onderzoeksvoorstel alle bovenstaande elementen bevat. Uiterlijk 10 juni kan je in de vitrine tegenover 1.07 zien wie je begeleider is. Je neemt voor de start van de toetsweek zelf samen contact op met je begeleider om een afspraak te maken voor een eerste gesprek.

4. Onderzoek doen in stappen

Voordat je begint aan een onderzoek maak je een stappenplan. Welke stappen zet je om een goed onderzoek te doen?

1. De onderzoeksvraag

Je start je onderzoek door een onderzoeksvraag te formuleren. Vaak vind je die al in je boek, maar het kan ook zijn dat je er zelf een moet verzinnen. Leg je onderzoeksvraag voor aan je docent(e) (of TOA), voor je met je onderzoek gaat beginnen.

2. Hypothese

Vervolgens is het van belang om de onderzoeksvraag eerst zelf te beantwoorden. Wat verwacht je dat uit het onderzoek zal volgen en waarom verwacht je dat?

3. Maak een werkplan

Wanneer je onderzoeksvraag goedgekeurd is, ga je over tot het maken van een werkplan. Zie ook het kopje 'plan van aanpak.'

4. Uitvoeren van het onderzoek

In dit onderdeel ga je je daadwerkelijke onderzoek doen. In dit gedeelte is het van groot belang dat je regelmatig aan het werkstuk blijft werken en ook geregeld contact zoekt met je begeleidende docent. Bij alfa- en/of gamma onderzoek duik je in de literatuur of ga je in dit gedeelte je enquête uitvoeren of ander veldonderzoek doen. Bij Bèta onderzoek ga je in dit gedeelte je proef (of proeven) uitvoeren. Zorg dat je hiervoor de benodigde meetinstrumenten hebt klaarliggen (bijvoorbeeld een liniaal, thermometer of A-meter).

Soms hoef je alleen je eigen zintuigen te gebruiken (bijvoorbeeld je ogen, neus of mond). Je bent dan zelf het meetinstrument.

5. Resultaten

In dit gedeelte ga je je onderzoeksresultaten samenvoegen en vertalen naar je profielwerkstuk. Dat betekent, in het geval van alfa- en/of gamma onderzoek, dat je je kennis uit de literatuur en/of je enquête gaat vertalen naar het beantwoorden van je deelvragen waarna je een antwoord kunt formuleren op je hoofdvraag (zie stap 6 – de conclusie). In het geval van Bèta onderzoek verwerk de resultaten zo mogelijk in tabellen en resultaten.

Noteer in alle onderzoeken wat verkeerd is gegaan of welke dingen beter hadden gekund. Dit is van belang voor de discussie na je conclusie.

6. De conclusie

Trek op grond van je meetresultaten, literatuuronderzoek, veldonderzoek, enquêtes of je observaties een conclusie en schrijf die op. Is hiermee je hoofdvraag beantwoord?

7. Discussie/Foutenbeschouwing

Beschrijf wat er beter kon tijdens je onderzoek. Laat zien hoe groot de foutmarges zijn van de metingen. Laat zien waar je verwachtingen anders waren dan de resultaten uit het onderzoek dat je hebt gedaan (ook bij alfa- of gamma onderzoek) en probeer uit te leggen hoe dit komt.

8. Het verslag

Aan het eind van het onderzoek schrijf je een verslag.

5. De onderzoeksvraag

Je onderzoeksvraag is één duidelijke vraag die beantwoord dient te worden door je onderzoek. Let op dat de hoofdvraag geen ethische- of meningsvraag is en dat het geen beschrijvende vraag is. Voorbeelden hiervan:

Ethische kwestie: Is de keuze van Denemarken om de grenzen te sluiten wel goed?

Beschrijvend: Wat is de Beeldenstorm?¹

Let er ook op dat je hoofdvraag geen 'waarom-vraag' is. Voorbeelden van goede hoofdvragen zijn:

Alfa en gamma onderzoek:

Welke praktische onderwijstechnieken kunnen leerkrachten inzetten om hierdoor hoogbegaafde kinderen beter te herkennen en te begeleiden?

Bèta onderzoek:

Wat is de grootte van de mazen in parapluweefsel?

¹ <https://www.scribbr.nl/starten-met-je-scriptie/hoofdvraag/>

6. Het verslag (PWS)

Je doet verslag van je onderzoek in de vorm van een schriftelijk werkstuk. Overleg goed met je begeleidend docent wat de omvang van dit verslag moet zijn. Dit kan namelijk per onderzoek en per onderwerp verschillen. Onderzoeksverslagen hebben vaak een vaststaande structuur. De structuur van het verslag is als volgt:

1. Titelpagina: Denk goed na over een pakkende titel die je onderzoek karakteriseert. Nodig de lezer uit om je onderzoek te willen lezen. Vermeld ook je namen en de begeleidend docent en het vak op deze titelpagina.
2. Inhoudsopgave
3. Samenvatting van het PWS: max. één A4 waarin je een beknopte beschrijving geeft van het onderzoek.
4. Inleiding: Introduceer hier het onderwerp, de hoofd- en deelvragen.
5. Theoretisch kader: Kader hier je centrale begrippen af en beschrijf hier hoe jullie onderzoek past binnen het wetenschappelijke gebied waar jullie je onderzoek in hebben gedaan.
6. Resultaten van het onderzoek: Beantwoord per hoofdstuk één van je deelvragen.
7. Conclusie
8. Discussie
9. (Eventueel een nawoord): hierin kun je mensen bedanken, etc.
10. Literatuurlijst: Alfabetische opsomming van alle geraadpleegde literatuur (zie ook hieronder bij 'Bronvermelding').
11. Logboek: Hierin leg je verslag van het proces, leg je vast wie wat heeft gedaan en hoeveel tijd je aan deze punten hebt besteed.

7. Bronvermelding

Wanneer je een onderzoek doet maak je vrijwel altijd gebruik van bronnen. Het is niet toegestaan om onderzoek of stukken uit artikelen letterlijk over te nemen of je erop te baseren zonder dat je vermeldt welke bronnen je hebt gebruikt. In dit onderdeel van deze syllabus staat hoe je precies moet verwijzen naar verschillende bronnen. Dit is de methode die bij alle vakken op school gebruikt kan worden. Realiseer je dat het vergeten van bronvermeldingen plagiaat is en dus fraude. Fraude resulteert in een 1 en dat betekent dat daarmee het eindexamen in gevaar komt. Houd dus telkens goed bij waar je informatie vandaan haalt, want terugzoeken kost onvoorstelbaar veel tijd.

Noten maak je om de lezer van je onderzoek te laten zien waar je je informatie vandaan hebt. Waar heb je je theoretische inzichten en soms zelfs interpretaties op gebaseerd? Plaats altijd een noot bij:

- Een citaat
- Je feitelijke gegevens
- Een interpretatie die je uit een bron overneemt of misschien wel ter discussie stelt.

Noten staan vrijwel altijd aan het eind van een zin, na de punt en het (eventuele) aanhalingsteken. Zie hier een voorbeeld:

‘Nederland kende in de negentiende eeuw nog het districtenstelsel. Het land was opgedeeld in evenveel kiesdistricten als er Kamerzetels waren.’²

Een noot kun je in een word document als volgt toevoegen:

1. Klik bovenin Word op het tabblad ‘Verwijzingen.’
2. Klik vervolgens op de knop ‘Voetnoot invoegen’ (zorg dat bij stijl ‘APA’ staat).

Wat staat er in een noot?

Een noot kan naar verschillende bronnen verwijzen. Je kunt verwijzen naar een boek, een artikel, een krant, een internetbron, enz. Voor elk van die bronnen verschilt de manier waarop je het opschrijft in een noot. Er zijn wel een paar algemene regels:

- Titels van boeken, kranten en tijdschriften worden altijd cursief (schuin) weergegeven. Een titel van een artikel zet je tussen enkele aanhalingstekens en maak je niet cursief.
- Geef altijd de pagina’s aan die je hebt gebruikt.
- Elke noot sluit je af met een punt.
- Als je naar een internetbron verwijst, geef dan ook altijd aan op welke datum je die bron hebt bezocht.

² Jos Venner, *Feniks; Geschiedenis voor de bovenbouw VWO, overzicht van de geschiedenis* (Amersfoort 2012) 253.

Concrete annotatie voorbeelden

Verwijzen naar een boek

Verwijzen naar een boek doe je als volgt:

Auteur, *Titel* (stad van uitgave jaartal van uitgave) geraadpleegde pagina('s).

Bijvoorbeeld naar onderstaand boek:

Beatrice de Graaf, *Theater van de Angst; De strijd tegen terrorisme in Nederland, Duitsland, Italië en Amerika* (Amsterdam 2010) 382.

Verwijzen naar een artikel uit een tijdschrift

Verwijzen naar een artikel doe je als volgt:

Auteur, 'Titel', *Tijdschrift waar het artikel uitkomt* (jaartal) geraadpleegde paginanummer(s).

Hierbij een concreet voorbeeld:

Robert Dulmers, 'In het rijk van Kim Jong-un', *Elsevier* (2018) 12-19.

Verwijzen naar een internetbron

Als je verwijst naar een internetbron noteer je altijd de volledige URL (het internetadres). Je vermeldt ook altijd de datum waarop je die bron hebt geraadpleegd.

Bijvoorbeeld:

Bas Swaen, 'Voetnoten in een scriptie': <https://www.scribbr.nl/scriptie-tips/voetnoten-in-een-scriptie/> (11-1-2018).

Literatuurlijst & Bronnenoverzicht (Bibliografie)

Achterin een werkstuk of verslag maak je altijd een gealfabetiseerde literatuurlijst. Selecteer hier op achternaam van de auteur. Bijvoorbeeld:

Dulmers, Robert, 'In het rijk van Kim Jong-un', *Elsevier* (2018).

Graaf, Beatrice de, *Theater van de Angst; De strijd tegen terrorisme in Nederland, Duitsland, Italië en Amerika* (Amsterdam 2010).

Swaen, Bas, 'Voetnoten in een scriptie': <https://www.scribbr.nl/scriptie-tips/voetnoten-in-een-scriptie/> (11-1-2018).

Als je primaire bronnen hebt gebruikt vermeld je die in een aparte lijst.

8. Tijdsplanning

Vandaag (19 maart 2019) start het traject voor het schrijven van je profielwerkstuk. Hierbij alle belangrijke data:

Week van 9 mei	Startbijeenkomst
Dinsdag 24 mei	Inleveren onderzoeksvoorstel in 1.07
Vrijdag 10 juni	Begeleiders bekend
Dinsdag 14 juni	Eerste contact met begeleider gelegd
Laatste week schooljaar 21-22	Uitwerken plan van aanpak en planning maken voor na de vakantie.
ZOMERVAKANTIE	
Dinsdag 25 oktober	Inleveren eerste versie. Tussenevaluatie.
Donderdag 22 december	Inleveren definitieve versie
Januari	Eindbespreking met begeleider en vaststellen cijfer
Uiterlijk 1 februari	Cijfer ingevoerd in Magister

9. Logboek

Het logboek is een middel om de begeleidende docent snel inzicht te geven in het gevolgde werkproces. Het kan behulpzaam zijn het logboek bij de hand te hebben wanneer je een afspraak hebt met je begeleidend docent. Voeg het logboek ook bij het PWS dat je uiteindelijk inlevert. Een logboek zou er als volgt uit kunnen zien:

Datum & tijd	Werkzaamheden	Opmerkingen
<i>11-06-2022, 1 uur</i>	Plan van aanpak afgemaakt	Alleen nog onderzoeksvraag aanpassen.
<i>1-09-2022 15 minuten</i>	Afspraken gemaakt om practica uit te voeren	Nu nog afspraak met TOA maken.
<i>enz.</i>		

10. Beoordeling

Het cijfer voor je profielwerkstuk wordt bepaald door verschillende aspecten. Bekijk dus vooraf met je begeleider wat die aspecten zijn en wat de weging is. Het verschilt enigszins per vak, omdat bijvoorbeeld een practicum andere vaardigheden vraagt dan literatuuronderzoek, maar de verdeling is grofweg:

1. Proces
2. Inhoud
3. Presentatie

Bij proces moet je bijvoorbeeld denken aan zaken als initiatief tonen, afspraken nakomen, samenwerken en de reflectie op je onderzoek. De inhoud is het grootste deel van je cijfer en gaat onder andere over de kwaliteit van je hoofd- en deelvragen, gebruikte materialen zoals bronnen en het niveau en begrip van je onderwerp. Bij presentatie moet je denken aan zaken als verzorgdheid van de producten die je inlevert, het taalgebruik en de leesbaarheid van je profielwerkstuk.

Het lijkt allemaal nog ver weg, die eindbeoordeling, want het is tenslotte mei 2022, maar tijd heeft de neiging te vliegen naarmate je dichterbij de deadline komt. De kerstvakantie is straks in de zesde eigenlijk de enige vakantie die je echt hebt en die gunnen we jullie allemaal. De deadline van 22 december staat dus als een huis. Plan dus zodanig dat je begin december klaar bent, dan kan er hier en daar nog wat tegenzitten.

Succes met dit huzarenstukje en maak er samen iets moois van!